

BUSCADORS DE LA VERITAT

CLÀSSICS
DE LA PAU
I DE LA
NOVIOLÈNCIA

Els textos de la present antologia es publiquen
gràcies als acords amb els autors o els seus hereus.

© dels autors respectius, pels textos

© 2017 David Cortright, per l'edició, la introducció i els comentaris

© 2017 Maria Rosich Andreu, per la traducció

© Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), per aquesta edició

Tapineria, 10, 3a

08002 Barcelona

T. 93 554 42 70

www.icip.cat

icip@gencat.cat

© 9 Grup Editorial, per aquesta edició

Angle Editorial

Muntaner, 200, àtic, 8a

08036 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Primera edició: novembre de 2017

ISBN: 978-84-15307-98-3

DL B 24943-2017

Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

BUSCADORS DE LA VERITAT

VEUS PER LA PAU I LA NOVIOLÈNCIA

EDICIÓ, INTRODUCCIÓ I COMENTARIS
DE DAVID CORTRIGHT

TRADUCCIÓ DE MARIA ROSICH ANDREU

L'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) va ser creat pel Parlament de Catalunya a finals del 2007. El Parlament va optar, a petició de la societat civil, per crear un organisme públic, independent del Govern i les entitats privades, dotat de personalitat jurídica pròpia i amb plena capacitat per obrar. La llei de creació de l'ICIP estableix que ha de prestar serveis a la ciutadania, al moviment per la pau, al món universitari i acadèmic i a les administracions públiques, mitjançant activitats de recerca, docència, transferència de coneixements, sensibilització i intervenció.

Per tal de difondre la cultura de pau i fomentar l'educació i la sensibilització de la ciutadania en aquesta matèria, l'ICIP ha creat quatre col·leccions de llibres adreçades a estimular la recerca, la divulgació i l'acció sobre temes de pau i seguretat al nostre país: «Clàssics de la Pau i de la Noviolència», adreçada a posar a l'abast de la ciutadania els i les autors que es consideren clàssics del pensament de la pau i de la noviolència; «Eines de Pau, Seguretat i Justícia», pensada per donar eines de reflexió i de treball a les persones compromeses amb la construcció de la pau i la justícia; «Pau i Seguretat», que vol posar a l'abast d'un públic acadèmic i especialitzat temes contemporanis tractats des del compromís amb la investigació per la pau, i «Noviolència i Lluita per la Pau», que vol difondre la noviolència com una filosofia i una pràctica cabdal per avançar en l'assoliment de la pau al segle XXI.

TAULA

Introducció: la Resistència	11
I. Gandhi, el pioner	19
<i>El significat de la noviolència</i>	23
<i>Un poder superior a la guerra</i>	25
<i>No fer mal</i>	29
<i>Definició de satyagraha</i>	31
<i>Per als forts</i>	35
<i>Religió i acció política</i>	36
<i>Viure per la veritat</i>	40
George Orwell sobre Gandhi	41
Margaret Sanger, una conversa amb Gandhi	48
II. Martin Luther King, Jr.: el Gandhi americà	51
<i>Estimar els enemics</i>	54
<i>Els sis elements de la noviolència</i>	61
<i>Fins i mitjans</i>	65
<i>Carta des de la presó de Birmingham</i>	66
<i>Sobre el poder</i>	77
<i>Més enllà del Vietnam: el moment de trencar el silenci</i>	78
III. El pacifisme i l'acció noviolenta	87
César Chávez	89
<i>Impressions de Gandhi</i>	90
<i>Homenatge a Martin Luther King</i>	93

Dolores Huerta	97
Dorothy Day	100
<i>En solidaritat amb els treballadors</i>	100
<i>Conversió al catolicisme</i>	102
<i>En defensa d'una religió vital</i>	104
<i>La pau més amarga</i>	105
A. J. Muste	107
<i>Noviolència en un món agressiu</i>	108
<i>Sobre el moviment gandhià</i>	112
<i>Posar fi a la guerra</i>	116
Albert Camus	118
IV. Veus femenines	123
Barbara Deming	125
<i>Sobre la revolució i l'equilibri</i>	127
<i>Sobre la necessitat d'alliberar ments</i>	137
bell hooks	143
Sara Ruddick	151
V. Estratègia i acció noviolenta	159
Gene Sharp	161
Erica Chenoweth i Maria J. Stephan	175
<i>Demostrar que Martin Luther King tenia raó</i>	179
VI. L'auge de l'Àfrica	189
Nelson Mandela	190
Desmond Tutu	201
Wangari Maathai	207

VII. La lluita per Palestina i Israel	215
Jean Zaru	216
Mubarak Awad	222
<i>Entrevista amb Mubarak Awad</i>	226
Joves contra els Assentaments	233
Veus israelianes per la pau	236
<i>Julia Chaitin</i>	238
<i>Ilan Baruch</i>	245
<i>Veus de Yesh G'vul</i>	248
<i>El privilegi de dir «No!»</i>	249
VIII. Fonts de pacificació religioses	253
Abraham Joshua Heschel	255
Lynn Gottlieb	259
Leonardo Boff	263
Jim Wallis	269
Papa Francesc	273
Maulana Wahiduddin	282
Abdul Ghaffar Khan	288
<i>Violència o noviolència</i>	289
Notes	295

INTRODUCCIÓ: LA RESISTÈNCIA

En una època de notícies falses i fets alternatius, amb l'auge del populisme reaccionari als Estats Units, a França i a altres països, és més urgent que mai que ens aferrem amb fermesa a la veritat. Per aconseguir solucions, la democràcia depèn del lliure accés a la informació, dels debats oberts, de la negociació i la reconciliació davant les diferències. Malgrat això, en molts països el discurs polític depèn més de la ideologia que de l'evidència, i està corromput per pors irracionals i prejudicis cap a les persones d'una altra religió, una altra raça o un altre país d'origen. Encara que avui dia la gent està més formada que mai i pot accedir a grans volums d'informació gràcies a Internet, el fet és que Facebook i altres xarxes socials ens permeten crear bombolles i cambres de ressonància delimitades per nosaltres mateixos que reafirmen les conviccions preexistents i ens protegeixen de veritats incòmodes. En lloc d'ampliar el que sabem, ens especialitzem, el que sabem es torna més tècnic que científic. Confirmem els nostres punts de vista esbiaixats i les nostres idees preconcebudes, i les nostres ments no entren en contacte amb evidències que puguin desafiar allò que tenim assumit. En aquesta nova realitat, buscar la veritat és indispensable, i potser fins i tot acabarà per ser necessari per a la nostra supervivència si es multipliquen les greus conseqüències d'aquest canvi inexorable.

Gandhi va convertir la recerca de la veritat en el focus central de la seva vida i en el principi sobre el qual es basa la seva filosofia de la noviolència activa. Va titular la seva autobiografia *La història dels meus experiments amb la veritat*. L'objectiu de la vida, va dir, és perseguir la veritat. Les persones religioses creuen que Déu és la veritat. La raó és l'intent d'entendre la veritat mitjançant la intel·ligència i l'anàlisi lògica. Com que ningú no pot conèixer tota la realitat, sempre hi haurà diferents interpretacions, i això pot comportar conflictes. Aprendre a resoldre diferències irreconciliables sense violència és el desafiament a què la civilització humana s'enfronta en tot moment, i també és l'eix central dels estudis de la pau.

L'opressió i el sofriment humà deriven de la ignorància i el rebuig de la realitat. La injustícia i la violència es basen en molts dogmes diferents: els membres d'una altra raça són menys humans, cal dominar els altres per ajudar-los, la guerra és la manera de solucionar el terrorisme, etc. Si rebutgem aquests enganys, estarem dient la veritat al poder, com fan els quàquers, però sempre amb mitjans noviolents i reconeixent humilment els límits del coneixement humà. Si mai no podem disposar de la veritat absoluta, tampoc no tenim autoritat per imposar per la força la nostra versió de la veritat moral a ningú. L'única manera de trobar i copsar fermament la veritat és fer servir mitjans noviolents (rebatre idees i mostrar compromís moral) alhora que intentem assolir una síntesi més elevada i una comprensió més gran.

Els textos d'aquest volum tracten dels dilemes que comporta buscar la veritat i derrotar la injustícia i l'opressió. Cada autor se centra en temes i problemes concrets, però tots arriben a la conclusió comuna de la importància de la noviolència com a mitjà per aconseguir el canvi. Martin Luther

King Jr. va aplicar mètodes inspirats en Gandhi en la lluita contra la segregació racial als Estats Units i va dir que «la resistència noviolenta és l'arma més potent de què disposen els oprimits en la lluita per la llibertat».¹ La dècada de 1960, l'escriptora i activista Barbara Deming va escriure sobre la necessitat d'exercir una resistència noviolenta més contundent contra la guerra i l'opressió. Va utilitzar la imatge de dues mans, una que s'oposava amb fermesa a la injustícia, l'altra tranquil·la i reconfortant, que es negava a fer mal a l'adversari i creava la possibilitat de reconciliar-se i d'escapar-se de l'hostilitat mútua.² L'escriptora feminista bell hooks va enllaçar la lluita contra el sexisme amb l'objectiu més ampli de posar fi a la violència i a qualsevol tipus de dominació «reorganitzant la societat de manera que el desenvolupament propi de les persones s'anteposi a l'imperialisme, l'expansió econòmica i els desitjos materials».³ El papa Francesc ha vinculat la violència a la marginalització dels pobres i l'exploatació del medi ambient, i ha fet crides a la solidaritat amb els *miserando*, els humils que estan «atrapats en una pobresa desesperada i degradant, sense sortida, mentre altres [...] exhibeixen vanitosament la seva pretesa superioritat i generen tants residus que, si tothom fes com ells, destruirien el planeta».⁴ En aquest i en tots els textos d'aquest volum veiem un compromís constant de buscar la veritat i superar la injustícia, i d'aconseguir el canvi mitjançant els mètodes de l'acció noviolenta.

Potser algú pensarà que és ingenu publicar una obra sobre noviolència i pacifisme en un temps de nacionalisme xenòfob i polítiques de dretes, en un món on cada cop hi ha més guerres civils i terrorisme i on prolifera l'armament nuclear. Estudis recents mostren que al món hi ha un nombre creixent de conflictes armats, incloses onze guerres civils a gran escala

amb més de mil morts anuals, les més sagnants de les quals es lliuren a Síria, l'Iraq i l'Afganistan.⁵ Els atacs terroristes continuen costant desenes de milers de vides cada any.⁶ El perill nuclear ha augmentat a Corea del Nord, el Pakistan i l'Índia, i amb la reconstrucció del sistema de míssils amb base a terra, també a Rússia i als Estats Units. Estem vivint el que el papa Francesc anomena una guerra mundial «fragmentada».⁷ Però justament en els moments de més perill militar, com aquest, és quan l'objectiu de la pau i la noviolència es fa més necessari. Hem de tornar als mestres del passat i escoltar les veus noves més significatives de l'actualitat per copsar i aplicar les veritats essencials de la noviolència i la pau.

Tant als Estats Units com a altres països ha augmentat la resistència social contra les polítiques d'intolerància i ignorància. Com en altres moments de la història, els escenaris de crisi política es poden convertir en escenaris de mobilització social. La Marxa de les Dones celebrada l'endemà de la investidura de Donald Trump com a president, el gener de 2017, va reunir més de 700.000 persones a Washington DC i va desencadenar protestes a tot el país i a la resta del món. Més de quatre milions de persones van participar en les manifestacions als Estats Units, de manera que es va convertir en el dia amb les protestes més nombroses de la història d'aquest país.⁸ Les organitzacions que treballen per la justícia social, els drets de les dones, el medi ambient i la pau han vist un fort augment d'afiliacions i suport. Aquests moviments tenen un objectiu comú: defensar la veritat i protegir els més vulnerables. Els que participem en la resistència seguim els passos de Gandhi, King i tants d'altres que ens han precedit. El nostre èxit dependrà de si som capaços de mantenir la disciplina noviolenta i d'actuar amb l'esperit d'amor

que correspon al nostre objectiu, atraient cada cop més gent a la causa de la defensa de la llibertat i la dignitat humanes. Espero que les reflexions i idees que contenen aquestes lectures fomentin i guiïn la mobilització continuada per la justícia i la veritat.

Resum del llibre

En aquest volum presento fragments de textos d'alguns dels líders i estratègies noviolents més importants del món. La selecció de textos és eclèctica i idiosincràtica, i no només reflecteix el meu interès per la noviolència en tant que sistema de creences i conjunt de compromisos morals, sinó com a guia de l'acció per un canvi efectiu. Aquest volum està pensat per a estudiosos compromesos que busquen informació sobre teoria de la noviolència procedent de fonts primàries, però també per a professionals en actiu que vulguin obtenir coneixements pràctics derivats de l'experiència dels mestres.

El meu interès per la noviolència prové de tota una vida d'activisme per la pau, des de la meva oposició a la guerra del Vietnam quan era un soldat en actiu fins a la meva feina actual de suport a la implementació de l'acord de pau a Colòmbia, passant per nombroses campanyes contra la guerra i les armes nuclears. Al llarg dels anys, he participat en molts moviments per la pau i el desarmament, així com en campanyes en defensa del medi ambient, els drets humans i la justícia racial.

Les meves idees sobre la noviolència s'inspiren en escriptors passats i contemporanis; aquest volum inclou fragments de molts d'ells. La majoria són tant pensadors com persones d'acció: Mohandas Gandhi, Martin Luther King Jr., Barbara

Deming, César Chávez, Dorothy Day, A. J. Muste, Desmond Tutu, Leonardo Boff, Abdul Ghaffar Khan i molts més. Alguns van dirigir campanyes noviolentes per la justícia social; altres són més analistes que apologistes, com per exemple les estudioses Erica Chenoweth i Maria J. Stephan, amb la seva moderníssima recerca empírica, o Gene Sharp i el seu estudi sobre les estratègies i els mètodes noviolents. La secció final del volum inclou diverses perspectives religioses procedents del judaisme, el cristianisme i l'islam.

El meu objectiu en oferir aquestes seleccions de textos és examinar tant els principis com les pràctiques de la noviolència. Els estudis sobre la pau m'interessen des del punt de vista acadèmic, però aquest interès està modulats pel desig d'aplicar els coneixements obtinguts en moviments pel canvi pràctics. En aquest sentit, l'estudi i la pràctica estan interrelacionats i es reforcen l'un a l'altre. La teoria guia la pràctica, i la pràctica informa la teoria. Els coneixements i l'acció social estan en diàleg constant per crear nous sentits i permetre entendre com i per què la noviolència funciona.

Les lectures reflecteixen una evolució, ja que presenten perspectives diferents de períodes històrics i contextos culturals diversos, mostrant com es va definint i expandint la nostra idea de la pau i els principis de la noviolència. Al llarg del temps, el concepte de pau s'ha ampliat per incorporar temes relacionats amb la justícia econòmica i social, i més recentment de gènere, governança i medi ambient.

Les obres que recollim cobreixen des d'articles inicials de Gandhi, escrits fa més de cent anys, fins a textos contemporanis importants. Són clàssics no només pel seu valor constant, sinó per la seva rellevància avui dia, que és el motiu pel qual s'inclouen obres actuals. Els autors són de tots els continents i treuen conclusions d'una gran varietat d'experiències

històriques i moviments pel canvi: la lluita per la llibertat a l'Índia, la defensa dels drets civils als Estats Units, les campanyes contra l'apartheid a Sud-àfrica, els drets humans a l'Amèrica Llatina, i el moviment per l'alliberament de Palestina. Els textos tracten la teoria i la pràctica de la noviolència, els mètodes i l'estratègia de l'acció social, i les arrels religioses de la noviolència en el judaisme, el cristianisme i l'islam.

Vull fer un comentari sobre el llenguatge no sexista: molts dels articles que cito aquí es van escriure abans dels canvis recents (i que ja tocaven) en l'ús de pronoms i noms no marcats. La majoria dels autors, Deming inclosa, fan servir «home» per referir-se a l'ésser humà, un ús que per a molts lectors ja no resulta acceptable. En les primeres fases de resum i edició d'aquests textos, vaig intentar canviar els noms i pronoms que fan servir Gandhi, King, Muste i altres per adaptar-los a formes neutres, però el text resultant es feia estrany i difícil de llegir, i en alguns casos es perdia l'eloqüència i la majestuositat de textos tan rellevants com la *Carta des d'una presó de Birmingham* de King. Per tant, per preservar el sentit dels autors i l'autenticitat de la seva feina, els extractes conserven el llenguatge utilitzat originalment.

GANDHI, EL PIONER

L'estudi de la noviolència a l'era moderna comença amb Gandhi, que va ser el primer que va convertir les pràctiques de no-cooperació i desobediència civil en una filosofia coherent i una estratègia per aconseguir canvis polítics a gran escala. La història anterior ofereix molts exemples d'accions noviolentes, com documenta Sharp,⁹ però Gandhi va aplicar els conceptes i mètodes de la noviolència més sistemàticament que ningú abans que ell, i va demostrar-ne l'efectivitat per assolir canvis polítics. Gandhi va desenvolupar un nou tipus de transformació social revolucionària que va plantar cara a les restriccions racials contra els asiàtics a Sud-àfrica i va aconseguir la independència política de l'Índia. El moviment que va ajudar a dirigir va fer caure el poderós Raj britànic sense disparar ni un sol tret. Les seves paraules i accions van establir una filosofia i un model de canvi social que s'ha aplicat per tot el món, cada cop amb més èxit.

Gandhi no era un estudiós ni un orador eloqüent. Va ser un prolífic activista en favor de la justícia (les seves obres completes ocupen cent volums), però mai no va produir ni una sola obra coherent sobre la teoria i la pràctica de l'acció noviolenta. Molts dels extractes inclosos aquí es van escriure per a les revistes que Gandhi va fundar o editar per guiar les seves campanyes d'acció: *Indian Opinion*, fundada l'any 1903 a Jo-

hannesburg; *Young India*, que Gandhi va editar a l'Índia de 1919 a 1933, i *Harijan*, creada a l'Índia el 1933. Potser *Satyagraha in South Africa*, un dels primers llibres de Gandhi, és el que explica més bé les idees i les campanyes d'acció que constitueixen el seu mètode pioner de lluita no violenta. La seva autobiografia és una obra difícil que tracta dels problemes morals que va tenir com a persona amb la sexualitat, el consum de carn i altres «pecats», però també inclou algunes informacions de les seves primeres campanyes. Al llarg dels anys, s'han publicat diverses antologies excel·lents de les obres de Gandhi, les millors de les quals són *The Essential Writings of Mahatma Gandhi*, de Raghavan Iyer, i *The Essential Gandhi: An Anthology of His Writings on His Life, Work and Ideas*, de Louis Fischer.¹⁰

El compromís de Gandhi amb el pacifisme i la no violència estava profundament arrelat en les seves creences religioses. Gandhi estava molt influït per la filosofia hindú de renúncia a les necessitats materials, i sobretot per la tradició jainista de la regió del Gujarat, on havia nascut i crescut. Els jainistes creuen en el rebuig a la violència i segueixen un codi de vegetarianisme i pacifisme estricte. Gandhi també va estudiar l'islam i el cristianisme, i el van commoure especialment les ensenyances de l'Evangeli, en concret el sermó de la muntanya i l'ordre de Jesús d'estimar tothom, inclosos els enemics. Creia en la unitat essencial de totes les grans tradicions religioses, i les considerava camins diferents per arribar al mateix Déu bondadós i misericordiós.

Gandhi va escriure sovint sobre la seva filosofia bàsica, que va anomenar *satyagraha*, una paraula difícil de traduir que combina els mots hindis *satya*, «veritat», i *graha*, «aferrar» o «mantenir-se ferm». *Satyagraha* és l'acte d'aferrar i refermar la veritat. És una «força de la veritat» o «força de l'ani-

ma», un mètode per lluitar contra la injustícia o l'opressió i alhora mantenir-se fidel als principis morals i religiosos. Gandhi va desenvolupar la paraula com una alternativa al terme «resistència passiva», que a la seva època s'utilitzava amb freqüència i que encara avui es fa servir erròniament de tant en tant. Gandhi volia una paraula que transmetés la dimensió activa i la fermesa de la noviolència, la necessitat d'implicar-se en la lluita per defensar la veritat i resistir l'opressió. El seu mètode va proporcionar una manera de lluitar contra la injustícia sense recórrer a la violència ni inflamar l'odi i la venjança que tantes vegades provoquen els conflictes armats. En un nivell més profund, la *satyagraha* és una manera de buscar la veritat i posar-la a prova. És una espècie d'estudi filosòfic que es duu a terme mitjançant la lluita social. Consisteix a posar a prova diferents concepcions de la veritat a través de la interacció de forces socials oposades, de manera que gràcies a la interacció social i a la negociació s'aconsegueix una síntesi de diverses interpretacions.

Gandhi va ressaltar la importància del sacrifici i el sofriment com a elements essencials del mètode d'acció no violenta: considerava que la *satyagraha* era un codi de sofriment, i va dir que la voluntat de patir és crucial per a l'eficiència social i política. Sofrir serveix per posar en relleu els greuges dels oprimits, i també té efectes psicològics. Intenta penetrar en la consciència de l'adversari i generar una resposta empàtica dels espectadors. Gandhi pensava que el sofriment immerescut pot vèncer la indiferència i la despreocupació dels tercers, la qual cosa contribueix a fer que la lleialtat es desplaci del règim opressor a la causa dels rebels no violents, i va dir que les coses de gran importància s'han d'aconseguir mitjançant el sofriment. No n'hi ha prou amb fer crides a la raó, «també cal moure el cor».¹¹

Aquest èmfasi en la importància del sacrifici va dur Gandhi a insistir en el coratge i la valentia personal dels que participaven en la lluita. Cal estar preparat per al sacrifici i acceptar el sofriment per assolir un canvi significatiu. Els que tenen poder no el cedeixen com si res: les concessions dels poderosos s'han de guanyar amb el que Frederick Douglass va anomenar «lluita seriosa».¹² Les campanyes noviolentes que busquen canvis polítics significatius topen amb la repressió dels seus adversaris.¹³ Cal coratge per enfrontar-se a aquesta mena de repressió sense armes. Gandhi deia sovint que les campanyes noviolentes són una mena de guerra, però que es lliura sense armes. Hi ha molt de sofriment, però gairebé tot es concentra en el bàndol de les víctimes de l'opressió. Cal una fortalesa personal molt especial per acceptar maltractaments, la pèrdua del lloc de treball, arrestos, pallisses, fins i tot la mort, sense tornar-s'hi ni odiar l'adversari. Gandhi estava disposat a sacrificar-se sense por en favor de la justícia i la veritat, i no esperava menys dels seus seguidors.

En aquest capítol presento passatges clau dels escrits de Gandhi sobre les dimensions religioses, filosòfiques i polítiques de la noviolència, així com lliçons d'acció social estratègica. Els extractes inclosos tracten els principis essencials que Gandhi destacava sovint en els seus escrits i comentaris públics. Després dels textos de Gandhi, incloc fragments del famós assaig de George Orwell que explora amb gran sensibilitat la vida del líder indi i el seu significat per a la història, i tot seguit trobareu una breu citació de l'article que Sanger va escriure després d'haver-se reunit amb Gandhi, i el seu desacord respectuós però ferm pel que fa als temes de la dona i la sexualitat.

El significat de la noviolència

Gandhi reconeixia «el poder de la doctrina de l'espasa sobre la majoria de la humanitat», i considerava necessari repetir constantment el que ell anomenava principis essencials de la noviolència.¹⁴ Aquest extracte de *Young India* resumeix bé els beneficis morals i pràctics del mètode noviolent.

No soc un visionari. Em considero un idealista pràctic. La religió de la noviolència no està pensada només per als *rishis*¹⁵ i els sants: també és per a la gent corrent. La noviolència és la llei de la nostra espècie, tal com la violència és la llei dels salvatges. En el salvatge que no coneix altra llei que la de la força física, l'esperit està latent. La dignitat de l'home requereix obediència a una llei superior: la força de l'esperit.

Per això m'he atrevit a proposar a l'Índia l'antiga llei de l'autosacrifici. Perquè la *satyagraha* i les seves ramificacions, la no-cooperació i la resistència civil, no són sinó noms nous per a la llei del sofriment. Els *rishis*, que van descobrir la llei de la noviolència en plena violència, eren genis superiors a Newton, més bons guerrers que Wellington. Després d'haver emprat armes, es van adonar que eren inútils i van ensenyar a un món cansat que la salvació no venia mitjançant la violència, sinó la noviolència.

La noviolència, en el seu sentit dinàmic, significa sofriment conscient. No significa submissió mansa a la voluntat del malvat, sinó enfrontar la totalitat de la pròpia ànima a la voluntat del tirà. Si ens sotmetem a aquesta llei del nostre ésser, un únic individu pot desafiar el gran poder d'un imperi injust [...].

No estic defensant que l'Índia practiqui la noviolència

perquè sigui dèbil: vull que practiqui la noviolència amb la consciència de la seva força i el seu poder. No cal entrenar-se amb armes perquè la seva força es faci realitat. Sembla que necessitem armes perquè pensem que no som més que un tros de carn. Vull que l'Índia s'adoni que té una ànima immortal que es pot alçar triomfant per damunt de qualsevol debilitat física i desafiar la combinació física de tot un món. Quin sentit té que Rama, un simple ésser humà amb una host de micos, es llancés contra la força insolent de Ravana, el dimoni de deu caps, envoltat per la pretesa seguretat de les aigües brogents que reguen Lanka per totes bandes?¹⁶ Que potser no es refereix a la conquesta del poder físic mitjançant la força espiritual? Malgrat tot, encara que soc una persona pràctica, no espero que l'Índia reconegui la practicitat de la vida espiritual en el món polític. L'Índia es considera impotent, paralitzada davant de les metralladores, els tancs i els avions dels anglesos, i recorre a la no-cooperació per feblesa. De totes maneres, això serveix el mateix propòsit, és a dir: salvar-la del pes demolidor de la injustícia britànica, sempre que la practiqui prou gent.

Distingeixo aquesta no-cooperació del moviment del Sinn Féin¹⁷ perquè està concebuda de manera que no pugui anar acompanyada de violència, però convido l'escola de la violència a provar aquesta no-cooperació pacífica. No fallarà perquè sigui inherentment feble. Podria fallar si la resposta és insuficient, i aleshores arribaria l'hora del perill real. Les persones d'ànima elevada, incapaces de continuar patint la humiliació nacional, voldran donar sortida a la seva ira, i recorreran a la violència. Pel que en sé, moriran sense salvar-se ni a si mateixos ni al seu país del mal. Si l'Índia adopta la doctrina de l'espasa, podria aconseguir una victòria momentània, però deixaria de ser l'orgull del

meu cor. Estic casat amb l'Índia, perquè l'hi dec tot. Crec amb totes les meves forces que té una missió per al món. No ha de copiar Europa cegament. Si l'Índia accepta la doctrina de l'espasa, serà l'hora del meu judici. Espero estar a l'altura. La meva religió no té límits geogràfics. Si hi crec amb fe viva, transcendirà el meu amor per l'Índia mateixa. La meva vida està dedicada a servir l'Índia mitjançant la religió de la noviolència, que crec que és l'arrel de l'hinduisme.¹⁸

Diuen que «els mitjans són [només] mitjans». Jo diria que «els mitjans ho són tot». Tant els mitjans com el fi. Els mitjans violents conduiran a una *swaraj* («llibertat») violenta. [...] No hi ha cap muralla que separi mitjans i fi. [...] He intentat que el país continuï recorrent a mitjans purament pacífics i legítims.¹⁹

[...] Si cuidem els mitjans, tard o d'hora arribarem al fi.²⁰

Un poder superior a la guerra

Al fragment següent, Gandhi continua defensant la noviolència i reflexiona sobre els esforços per proscriure la guerra en el període posterior a la Primera Guerra Mundial.

La noviolència és la força més gran de què ens han dotat, i la veritat és l'únic objectiu que té. Perquè Déu no és sinó Veritat, però la Veritat no es pot assolir de cap manera excepte amb noviolència.

Allò que distingeix l'home de tots els altres animals és la capacitat de ser noviolent, i només aconsegueix aquesta missió en la mesura en què és noviolent, i prou. Té molts altres dons, sens dubte. Però si no ajuden a assolir l'objectiu principal (desenvolupar l'esperit de la noviolència), no fan sinó

arrossegar-lo a un nivell més baix que el salvatge, un nivell que tot just acaba de deixar enrere.

El clam per la pau serà un crit inútil mentre l'esperit de la noviolència no domini milions d'homes i dones.

Un conflicte armat entre nacions ens horroritza, però la guerra econòmica no és millor que un conflicte armat. És com una operació quirúrgica. Una guerra econòmica és una tortura prolongada, i les seves conseqüències són tan terribles com les que descriu la literatura sobre la guerra pròpiament dita. No pensem res de la guerra econòmica perquè estem acostumats als seus efectes mortals.

A l'Índia, molts ens estremim en veure que es vessa sang; a molts de nosaltres ens molesta que s'escorxin vaques, però tant ens fa la tortura lenta a què la nostra avarícia sotmet la nostra gent i el nostre bestiar. Com que estem acostumats a aquesta mort lenta, ja no hi parem atenció.

El moviment contra la guerra és ferm, i prego perquè tingui èxit, però no puc evitar témer que fallarà si no toca l'arrel de tots els mals: l'avarícia dels homes.

Continuaran els Estats Units, Anglaterra i totes les altres nacions occidentals explotant les races anomenades més febles o incivilitzades, esperant aconseguir la pau que tot el món anhela? O continuaran els americans abusant els uns dels altres, mantenint rivalitats comercials i malgrat tot esperant dictar la pau al món?

La forma no pot canviar fins que no canvia l'esperit. La forma només és una expressió de l'esperit que conté. Pot semblar que aconseguim alterar la forma, però l'alteració no serà més que una fantasia si l'esperit es manté igual. Un seipulcre blanc també cobreix la carn i els ossos podrits.

No tinc intenció de subestimar o menystenir el gran esforç que s'està fent per matar l'esperit de la guerra a Occi-

dent: només vull demanar cautela, jo que busco i intento humilment buscar el mateix, potser d'una altra manera, sens dubte en una escala molt més petita. Però si es demostra que l'experiment funciona en un àmbit més petit, i els que treballen en l'àmbit més gran no se m'han avançat, almenys obrirà el camí per a un petit experiment en un àmbit gran.

Observo, en l'àmbit limitat en què em trobo, que si no puc arribar als cors dels homes i les dones no soc capaç de fer res. També observo que, mentre l'esperit de l'odi persisteixi amb una forma o una altra, és impossible arribar a la pau o aconseguir la nostra llibertat pacíficament. No ens podem estimar els uns als altres si odiam l'anglès. No es pot estimar el japonès i odiar l'anglès. Hem de deixar que la Llei de l'Amor ens domini totalment, o gens en absolut. L'amor entre nosaltres basat en l'odi cap als altres es trenca amb la mínima pressió. El fet és que aquest amor mai no és amor real. És una pau armada. I això és el que passarà en aquest gran moviment antibèl·lic d'Occident. La guerra només s'acabarà quan la consciència de la humanitat s'hagi elevat prou per reconèixer la supremacia indiscutible de la Llei de l'Amor en tots els sentits. Hi haurà qui digui que això no passarà mai. Jo creuré, fins al final de la meua existència terrenal, que aquest dia arribarà.²¹

La violència per part de les masses mai no eliminarà la malaltia. En tot cas, fins ara l'experiència demostra que els èxits de la violència són breus i provoquen més violència. El que s'ha intentat fins ara ha estat una sèrie de violència i controls artificials basats sobretot en la voluntat dels violents. En el moment crucial, aquests controls s'han enfonsat, és clar. Per tant, em sembla que, tard o d'hora, les masses europees hauran d'assumir la noviolència si volen assolir la seva salvació. No em sorprèn que sigui impossible que s'hi

llancin tots a una i tots alhora. Uns quants milers d'anys no són més que un instant en un gran cercle de temps. Algú ha de començar amb una fe que no s'arronsi. No dubto que les masses, fins i tot les europees, respondran, però el més important en aquest moment no és tant fer un gran experiment en noviolència com entendre bé què significa la salvació.

De què és que se salvaran, les masses? No serveix generalitzar amb vaguetats i respondre «de l'explotació i la degradació». Oi que aquesta resposta implicaria que volen ocupar el lloc que avui ocupa el capital? Si és així, només es pot aconseguir amb violència. Però si volen defugir els mals del capital, és a dir, si volen revisar el punt de vista del capital, s'esforçaran per aconseguir una distribució més justa del producte de la feina. Això ens fa adoptar voluntàriament l'acomentament i la simplificació. En aquesta nova perspectiva, l'objectiu de la vida no seran les necessitats materials, sinó que l'objectiu serà restringir-les de manera compatible amb el confort. En lloc de pensar a aconseguir el que podem obtenir, rebutjarem rebre tot el que no podem.

Se m'acut que no hauria de ser difícil apel·lar amb èxit les masses d'Europa en termes econòmics, i que si un experiment així tingués un èxit relatiu comportaria uns immensos resultats subconscients i espirituals. No crec que la llei espiritual existeixi en un àmbit propi; al contrari, només s'expressa a través de les activitats ordinàries de la vida. Afecta l'àmbit econòmic, el social i el polític. Si es pot convèncer les masses d'Europa d'adoptar el punt de vista que he suggerit, veuran que la violència serà totalment innecessària per assolir aquest objectiu, i si segueixen les conseqüències òbvies de la noviolència aconseguiran fàcilment el seu objectiu.²²